

Foto: Hans Slegers

Hoe jeugdliteratuur kan bijdragen aan lessen burgerschap

Een kort gedicht geeft vaak al voldoende gesprekstof

In jeugdliteratuur komen allerlei maatschappelijke thema's voorbij die prima passen binnen de lessen burgerschap. Maar hoe gebruik je die verhalen als leerkracht? En welke boeken behandelen welke onderwerpen? Taaldocent Anne van Mechelen en adviseur van Expertisepunt Burgerschap Esther van den Berg geven tips.

Tekst:
Marco van den Berg

Esther werkt bij het Expertisepunt Burgerschap in Utrecht en raakte enthousiast toen zij een workshop volgde van Anne, die naast het lesgeven aan de pabo van de Hogeschool Utrecht ook als zelfstandige advies geeft over jeugdliteratuur binnen het onderwijs. Bovendien schrijft Anne recensies over jeugdboeken (zie www.langlevelezen.nl) en maakt ze mini-podcasts om het lezen te stimuleren. Want een boek vergroot je wereld en biedt nieuwe inzichten.

Anne: "Veel scholen willen meer doen met jeugdliteratuur, maar zijn zoekende. Er is immers veel beschikbaar en een overzicht ontbreekt. Daarom ben ik begonnen aan een lange lijst met bruikbare boeken rondom Burgerschap. Die lijst is nog lang niet compleet, maar geeft een steuntje in de rug, zodat je ontdekt wat er allemaal mogelijk is."

Elkaar aanzetten tot lezen is enorm belangrijk, merkt Anne. "Studenten op de pabo adviseer ik meestal om met Young Adult-boeken te beginnen. Vaak zijn ze verrast over hoe leuk het eigenlijk is. En we hebben leesclubjes, waarin we bijvoorbeeld 'Misjka' hebben besproken van Edward van

Anne van Mechelen

Bouw vanuit je visie
je eigen verhaal op

Esther van den Berg

Een kort verhaal of een enkel gedicht kan al gesprekstof bieden

de Vendel en Anoush Elman. Dat boek gaat over vluchten uit je eigen land en de impact daarvan op een gezin.”

Esther is adviseur van Expertisepunt Burgerschap, traint schooldirecties en weet veel over taalonderwijs. “Vanuit Expertisepunt Burgerschap kom ik op scholen en dan zeg ik: ‘Kijk eens naar je boekenkast en turf eens welke auteurs je hebt, over welke onderwerpen de boeken gaan en hoe divers de voorbeelden zijn die daarin aan bod komen’. Daar komt meteen al een beeld uit naar voren, zodat ik over andere titels en thema’s mee kan denken.”

Tips van Anne

Esther helpt scholen bij de koppeling tussen taal en burgerschap. “De bereidheid om ermee aan de slag te gaan is er. Maar net als Anne merk ik bij leerkrachten de behoefte aan concrete handvatten. Wat is er beschikbaar en hoe zet ik dat in? Daarom zijn de tips van Anne bijzonder welkom.” Het belangrijkste advies van Anne: denk niet te moeilijk. Een kort verhaal of een enkel gedicht kan al veel gespreksstof bieden. “Ik heb bijvoorbeeld een gedicht over een kind dat terug moet naar zijn thuisland, terwijl het hier in Nederland is ingeburgerd. Of neem een kort verhaal van de dappere ridster, een heldhaftig meisje dat met verschillende mensen en situaties te maken krijgt, maar nooit oordeelt over wie mensen zijn.”

Verwerkingsopdracht

Over vriendschap: “Laat kinderen bijvoorbeeld in hun eigen boek lezen en praat daarna samen over hoe vriendschap daarin aan bod komt. Dat levert prachtige gesprekken op.” Een klein stukje voorlezen is vaak al voldoende om er een verwerkingsopdracht aan te verbinden, weet Anne. “Bij een gedicht zeg je bijvoorbeeld: ‘Ga met elkaar in gesprek, noteer wat er opborrelt en schrijf een nieuw gedicht’.” Er verschijnen steeds meer boeken over veelbesproken thema’s. Anne: “Je hebt Rose Stories, een uitgeverij die

veel doet rondom het onderwerp diversiteit. Maar ook op gebied van duurzaamheid zie ik allerlei nieuwe titels. Onlangs is een gedicht van Bette Westera in prentenboek-vorm uitgegeven; ook een prima manier om duurzaamheid in de klas te bespreken.” Een ander voorbeeld: de verhalenbundel ‘Nadia’s Nacht’. “Daarin is het heel vanzelfsprekend dat Nadia twee vaders heeft. Het laat zien dat die gezinnen heel gewoon zijn. Of neem het boek ‘De schoen van tien miljoen’. Dat gaat over armoede, maar dan in de vorm van heldenverhalen. Ook dat stimuleert het gesprek.”

Graphic novels

Veel kinderen houden van graphic novels, zoals ‘De Waanzinnige Boomhut’-serie. Met veel plaatjes en juist minder tekst. Anne: ‘Vraag eens door waarom ze het zo leuk vinden en probeer dan naar andere titels te verwijzen. Maak gebruik van het leesplezier dat ze al ervaren.’

Ook klassieke verhalen zijn bruikbaar, merkt Anne.

“Het verhaal ‘Reinaert de Vos’ komt uit de middeleeuwen en was een aanklacht tegen de standenmaatschappij. Zoals ook ons Wilhelmus een protestlied is. Het laat zien dat maatschappijkritiek van alle tijden is. Van ‘Reinaert de Vos’ is een hervertelling uitgekomen van Koos Meinderts; ook zeer toegankelijk.”

Olievlek

Esther hoorde tijdens een lezing over de boekenserie ‘Bob Popcorn’. Haar zoon van vijf vond het geweldig en vervolgens kocht ze de serie om cadeau te doen aan school. “Want als hij het leuk vindt, geldt dat waarschijnlijk ook voor andere kinderen. Op die manier kun je met elkaar een olievlek creëren. Want lezen is zó belangrijk.” Bij het Expertisepunt Burgerschap houden ze van ‘kleur bekennen’, vertelt Esther. “Ons advies aan scholen is om vanuit je visie je eigen verhaal op te bouwen. Wat wil je de kinderen meegeven? Wat zie je als jouw opdracht. En zoek daar dan de boeken bij uit.”

In de klas snel even een filmpje laten zien, ligt voor de hand. We leven in een beeldcultuur, weet Anne. “Maar een boek geeft verdieping, doet meer recht aan de complexiteit van een onderwerp, vraagt om concentratie en vereist dat je je fantasie gebruikt. Je komt meer tot de kern en dat is juist zo belangrijk bij alles rondom Burgerschap.”

Scan de QR-code en vraag de boekenlijst van Anne van Mechelen aan op onze contactpagina.